

Dular Jože:

Strahovi.

Stari Tonc je še verjel v strahove. V one, ki hodijo ob kvatrnih petkih skozi dimnik, narahlo potrka po mizi, prevrnejo stol, da se človek zbudi in preplaši. Ko pa prižge luč, izginejo prav tako hitro, kakor so prej prišli. In še v grešne duše je verjel, da stokajo v temnih nočeh po duplih, pa v zaklade, ki jih lahko skoplješ na večer pred pustnim torkom, in na skrivna znamenja, in še na vse ono, česar v resnici ni nikjer na svetu.

Tam pri gozdu je imel majhno bajto, naslonjeno ob breg. Zadaj na ravnici je bilo nekaj smrek in tam so gnezdile podnevi ptice, ponoči pa strahovi, kakor je šam trdil. Po vasi so se mu smejali. Tonc pa ni veliko dajal na govornice, ki so mu hotele omajati vero v strahove. Če so grešne duše v duplih, morajo biti tudi strahovi in zakladi in škratje. To so mu povedali že njegov stari oče in kar stari oče rekó, to Tonc tudi verjame.

*

Ono zimo je zapadlo prav malo snega. Prvi je že o božiču skopnel, tako toplo je bilo takrat. Pa se je vreme kar nenadoma obrnilo. Nekaj snega se je naletelo z neba, nato pa je pritisnil mraz, da so zamrznili vodnjaki po vasi. Dela ni bilo posebnega, zato so se vsak večer zbirali fantje v krčmi. Tudi stari Tonc je prišel. Kaj naj bi sicer delal doma v premrazeni bajti, v katero je skozi razpoke silila burja? V krčmi je prijetneje! Kmetje so mu dajali vina, on pa jim je blebetal o strahovih na dolgo in široko.

»Tam za bajto, saj veste, kje je moja bajta,« je govoril starec in jezik se mu je zapletal, »tam za bajto so smreke. Podnevi so tam vrane, ponoči pa pridejo strahovi in žvižgajo v vejah.«

»Tone, motiš se!« mu je vpadel v besedo Domicelj, star lovec, ki je poznal vse jazbine in lisičine v bližnjih in daljnih gozdovih. »Sova je tisti strah, ali pa čuk, ki prileti vsak večer čez Sedlo. Razumeš, Tone! Tvojih strahov pa ni.«

»Kaj? Čigave pa so one smreke?« se je zadril Tonc. »Ali ne moje? Kdo jih pozna bolj kot jaz? Če je tedaj strašilo, ko so bili moj oče živi, zakaj ne bi sedaj?«

Krčmar je stopil v sobo in položil liter vina na mizo. »Tonc, tebe samo še strahovi drže pokonci,« je dejal. »Tepec si, da ti povem odkrito!«

»Pa ti nisi, ker imaš denar,« je naglo odvrnil starec. »Bajtarji smo vedno tepci. Zakaj pa je tista skala na Sedlu vsako jutro tako rumenkasto rdeča, aaa...?«

»Jutranje sonce jo obsije, pa postane rdeča in bela. Kaj pa hočeš s tisto skaljo?« je vprašal krčmar.

»Kaj hočem? Nič! Presneto malo veste vsi skupaj, pa čeprav pravite, da ste učeni. Škratje in vrag kujejo denar pri tisti skali. Zato se tako sveti. Pa samo takrat kujejo, ko sonce pravkar prileze na dan. Ob megli in slabem vremenu pa ne. Sicer bi jim ves denar segnil in izginil.«

Kmetje so se smejali, Tonc pa je pil.

»Kaj se režite, če govorim resnico,« je momljal. »Še pet dni je do večera pred pustnim torkom. Do sedaj sem bil revež, na pepelnično sredo pa ne bom več. Sicer so rekli moja rajna mati, naj ne imam opravka z vražjim denarjem. Pa sem se ga ogibal do danes. Sedaj se ga pa ne bom več. Kaj bi se zadiral krčmar nad mano, če ima malo več pod palcem?«

Glavo je naslonil na mizo in polglasno brundal prédse.

»Takole, do polnoči se mora počakati, ko pa bo udarilo dvanajstkrat v farni cerkvi, tedaj pa le na delo. Tri sežnje od onega kamna, tako so dejali stari oče. Najprej se prikaže luč kakor kresnica ali pa tudi malo večja. Tam je treba kopati. Celo uro, dokler ne udari v zvoniku eno čez polnoč. Kar nakopljem, je moje. Potem bodo pa na pepelnično sredo zijali kmetje, kje sem dobil denar. Pa jim ne bom ničesar povedal... resnično ne, kakor sem tukaj... krčmarju pa še najmanj... tepec mi je rekel... ja, tepec...«

Stari Tonc ni več vedel, kaj je govoril, in tudi tega ne, da so trije fantje prisedli k njegovi mizi in poslušali, kaj je govoril napol v spanju. Vse so slišali in tako zvedeli, kje bo starec iskal denarja. Da so nekje cekini, da jih kuje vrag, to je marsikomu povedal; za kraj pa ni doslej še nikoli črnil.

*

Bil je mrzel večer pred pustnim torkom. Vreme je bilo burjasto, pa so po hišah pogasili luči in odšli spat. Samo na koncu vasi je v Tončevi bajti brlela petrolejka. Starec je čakal polnoči. Pri vsakem bitju ure je napel ušesa in poslušal. Pol ure je še manjkalo do polnoči, a Tonc ni mogel več zdržati. Od vrat je odrinil zapah, pograbil kučmo in kramp ter odhitel za hišo proti Sedlu.

Četrte ure je še manjkalo, da udari polnoč, ko je prišel tja. Tonca, ki se je med potjo ogrel, je pričelo zebsti. Šklepetal je z zobmi in burja je piskala v borovcih. Zgrabil je kramp in odrinil kučmo z ušes, da bi bolje slišal.

»Da bi vrag vzal mežnarja in njegovo uro! Petkrat bi že lahko prišel domov in nazaj, odkar stojim tukaj. Tristo vrag...«

Beseda mu je obstala. Spomnil se je, da ne sme kleti, če hoče, da bo denar imel kaj blagoslova božjega.

Tedaj je v stolpu udarilo kládivo ob zvon. Tonc je štel. Polnoči... Gosta tema okoli njega. Nenadoma se posveti drobna luč pod smreko. Nato tema... zopet luč in tema...

Starca je oblival znoj. Torej je tam čisto zares zaklad. Škoda, da ni tukaj lovca Domiclja. Samega je skoraj strah. Ne ve, ali bi se lotil kopanja ali ne. Naj bo. Trikrat se prekriža, stisne kramp v roke, korači h kamnu in mahne v temo. Ravno v kamen je zadel. Tako čudno je zazvenelo jeklo, da se je prestrašil. Kaj ni nekaj zaječalo? Tri luči so se v trenutku prižgale in ugasnile. Tenek glas je naraščal, vedno glasnejši je bil, dokler ni vse bučalo okoli njega. Vmes pa so se prižgale luči... za trenutek, pa so zopet ugasnile. Burja je še bolj tulila in glasovi so postali še močnejši.

Tonc se je spomnil na strahove in grešne duše. Lasje so mu vstajali pokonci. V strahu je obstal kot prikovan. Nič več ga ni skrbel denar, samo križal se je in čakal, da pride nekaj groznega, ga zgrabi in... Naprej ni več mislil.

Glasovi so ponehali, nato pa zopet narasli. Luči so se v presledkih prižgale. Nekaj se je zaletelo v Tonca, ki je klečal na tleh.

»Mati božja in vsi svetniki, na pomoč!« je kričal starec, planil kvišku, pustil kramp in kučmo na tleh in se pognal po bregu.

Zapletel se je med veje, padal in se pobiral. Pošasti pa za njim. Tonc je kričal in ko je pridrvel v bajto, je urno zapahnil vrata, zaslonil line in molil vse do jutra. K vsem svetnikom je molil, da bi se ga usmili in ga rešili strahov.

Okoli bajte je še nekaj časa ropotalo, potem pa je vse utihnilo. Ko je ob zori odšel Tonc na Sedlo, da poišče kučmo in kramp, ju ni našel. In strahov tudi ne.

*

V jutru pa se je naglo razširila po vasi govorica, kako je stari Tonc iskal zaklad. Vse je bilo ljudem znano. Kako je klečal ob skali, se križal in klical na pomoč. Vse so vedeli, popolnoma natanko. In kako ne bi, ko pa so bile grozne pošasti oni trije fantje iz krčme. Hoteli so ga prestrašiti in mu izbiti iz glave strahove. Pa so se sami oblekli vanje.

Drugi dan je prišel Tonc h krčmarju po kramp in kučmo. Ko so se mu smejali, ni rekel niti besede, samo svoje reči je vzel in odšel.

Od takrat je redkeje hodil v krčmo in ni več govoril o strahovih. In tudi verjel ni več vanje.

Pirnat Viktor:

Narobe svet.

*Svet danes se tako vrtil,
da ves drugačen se mi zdi.
Kako bo pač čez dve sto let
in kakšen bo takrat naš svet?*

*Psi bodo morda rigali
in z rilčkom zajčki migali,
oslički bodo lajali,
volički v plesu rajali.*

*Bo tekal polž ko brzi konj
in gnoj dobil bo krasen vonj,
na hrastu rastelel kostanj bo,
zeleno bo tedaj nebó.*

*Letale bodo ribice
in plavalo bo kamenje,
svetila luna bo čez dan,
naš sonček bo pa v noč poslan.*

*Petelin bo pač rezgetal,
konjiček pa bo meketal,
dobila muha dolg bo rep,
kdor je bil grd, potem bo lep.*

*Bo trobil v grmu črni kos,
ljudem bo rastelel zadaj nos,
takrat vse mamice staré
postale bodo spet mladé.*

*Le šaro vozil bo še vlak,
bo avto imel že vsak bedak,
aeroplan tedaj bo to,
kar zdaj navadno je kolo.*

*Na zemlji bo nebeški mir,
a v zraku, tam bo strašen dir,
pod vodo in pa pod zemljo
vozil, ljudi bo vse živó.*

*Brezžično se bo širil glas
nebeških trum v poslednjo vas,
brezočno se bo videlo
peklenščke črne tja v peklo.*

*Le škoda, škoda, stokrat zlo,
da nas tedaj nič več ne bo! —
Ko bo vse to nekoč že res,
strmeli bomo mi z nebes.*

Gustav Strniša:

Petelina.

*Na sivem dvorišču sta dva petelina,
vsak bi od njiju rad bil gospodar,
kaj jima mlada kurja družina,
drobni piščanci, kaj jima mar!*

*Dioje se kavsata, rujeta, hripata,
trgata perje si do krvi,
skačeta, drzno napadata, vzkrikata,
nihče trenutek le ne pusti.*

*Ko gospodinja se mlada prismeje,
je v njenem naročju mogočen kokot,
že izpusti ga, hipec kesneje
sam je na dvoru edini gospod.*

*A petelina mlada krvava
vsak v svojem kotu ječita bolno,
usa se kokošja družina zabava,
kure že tujca slavijo glasno.*

*Le petelina mlada molčita,
saj sta pretakala bratovsko kri,
ker sta zdaj sužnja, ker še od korit
lačna ju tuji petelin podi!*